

SOBRE EL PATUFET

El *Patufet* és segurament un dels contes més populars a Catalunya i el seu protagonista -un nen molt menut que porta barretina- un dels personatges més significatius.

Al llibre *Índex tipològic de la rondalla catalana* es mostra que a casa nostra hi ha 23 versions inventariades del *Patufet*. Es troba a Catalunya, la franja d'Aragó, Mallorca, el País Valencià i l'Alguer. El nom del protagonista, que generalment dóna nom a les versions, varia molt d'un lloc a l'altre del territori. Se'l coneix amb

els noms del Patufet, Cigronet, Garbancet, Gra de mill, Senabret, Cabeceta d'alls, Llagoreta-tomate, Nabet i Trompetet. Altres personatges petits són la Ditona o el Gra de Mill.

En la nomenclatura clàssica està classificat com a AaTh: 700

El nom del conte comporta moltes confusions i en català hi ha un gran desori editorial perquè es confon amb el Polzet de Perrault. Tot i que la traducció Patufet i Polzet són ben clares etimològicament.

A tot el territori de llengua catalana el conte d'en *Patufet* s'associa inevitablement, avui dia, a la cançó: Patim, patam, patum...

La cançó del Patufet és obra del compositor català Josep Casas i Augé, que la va popularitzar en les gravacions de contes infantils de la dècada dels 50 del segle passat : *En Patufet* (1953), *En Patufet i el gegant* (1958), *En Patufet i els cargols* (1958) i *En Patufet i els conills* (1958).

Monument al Patufet a la plaça Folch i Torres de Granollers, obra d'Efraïm Rodríguez

La popularitat del personatge al nostre país, és tan gran que l'any 1904, Aureli Capmany va iniciar la publicació d'una revista per a nens i nenes que es digué «*En Patufet*», que més tard va ser dirigida per J. M. Folch i Torres. L'any 1921, l'editor barcelonès Joan Bruguera començà a editar una altra revista, en castellà, que anomenà «*Pulgarcito*».

Petits del món

Moltes cultures tenen els seus personatges de mida molt petita, amb noms propis, diversos i que, normalment, donen nom als contes.

Alguns provenen de fonts populars: Thumbikin (Noruega), Lipuniushka (Rússia), Tom Thumb (Anglaterra), Pulgarcito (Espanya), Pollicino (Itàlia), Duimedik (Holanda), Issun Boshi (Japó) o Piñoncito (Xile).

D'altres, han estat recreats per autors o recopiladors: des de *Le petit poucet* (El petit polzet, Pulgarcito) de Perrault, *Daumesdick* (Patufet, Pulgarcito) dels germans Grimm o la *Tommelise* (Patufeta, Pulgarcita) d'Andersen.

El tipus de personatge menut i espavilat es troba en rondalles de tot Europa i arreu del món, així que recordeu, si trobeu alguna història d'un personatge petit, valent i espavilat penseu que pot ser el Patufet d'algun altre lloc del món.

Versions

L'Origen del Patufet no és gaire clar. La història ja s'explicava al segle XVI. Alguns diuen que prové d'un conte de fades alemany; però, en canvi la versió anglesa situa la història en el fantàstic món llegendari del Rei Artús.

En català hi trobem múltiples versions, encara que amb diferents títols: Caganiu, En Polzet, En Patufet, En Nap-buf, Cigronet, En Pere Patufet (Maspons i Labrós), En trompetet (A.M. Alcover), etc.

La història que tots coneixem no és la mateixa a tot arreu. A la versió de Joan Amades la mare envia en Patufet a buscar safrà; i després quan aconsegueix portar l'esmorzar al pare el sorprèn una tempesta i s'amaga sota una col. La col se la menja un bou i els pares surten a buscar-lo. Quan s'adonen que en Patufet és dins de la panxa del bou "on no hi neva, ni plou", donen molta herba al bou, fins que aquest fa un pet i en surt el Patufet.

En altres versions, però, no va a comprar safrà, i en algun cas no s'amaga sota una col, sinó que dorm a la palla d'un estable i una vaca - no pas un bou- se'l menja. Aleshores el pastor sacrifica la vaca, perquè pensa que a dins hi té un esperit malvat, quan en realitat és el Patufet. Un llop es menja l'estómac de la vaca i per tant, el nostre petit amic. En Patufet, molt espavilat, aconsegueix guiar el llop fins a casa dels pares, que el maten i en treuen en Patufet.

En la versió de *Tom Thumb* s'explica que una parella molt pobra van allotjar un captaire, que era en realitat el mag Merlí. Aquest els concedeix el seu desig més gran: tenir un fill. Però aquest era molt petit, més petit que el dit polze (thumb). És un nen trapella que viu innumerables aventures, cau a un pastís que cuina la seva mare i aquest pastís és menjat per una vaca que va a parar al castell d'un gegant. Després de molts embolics, se'l menja un peix, i així entra a la Cort del Rei Artús com a membre d'honor de la taula rodona.

Resum d'algunes versions ben conegudes als països catalans:

	Amades	Maspons i Labrós	Alcover
Primera demanda (safrà)	X		
Primera sortida (cançó)	X	X	
Segona demanda (dur la cistella)	X		
Col	X	X	X
Bou	X	X	X
Recerca del noi	X	X	X
Sortida	X	X	X

A Catalunya, el Patufet ha viscut moltes aventures que ens han estat narrades en la seva majoria per Ramon Folch i Camarasa en forma de contes troquelats. Alguns dels títols d'aquest autor són per ordre cronològic:

- En Patufet, escolà de Montserrat. 1969
- En Patufet astronauta. 1971
- En Patufet i la sireneta. 1974
- En Patufet i el timbaler del Bruc. 1977
- En Patufet excursionista. 1981
- En Patufet a Montserrat. Sense data
- En Patufet i el gegant. 1979
- En Patufet i els conills. Sense data
- En Patufet amb Vespa. 1980
- En Patufet i els cargols. 1979

Anàlisi del conte

Alguns dels elements que constitueixen la trama del conte coincideixen amb relats d'una certa antiguitat:

- a) el tema dels infants perduts al bosc (o sota d'una col, en aquest cas) és present en un text alsacià del segle XVI.
- b) el tema de ser menjat per un animal gran ja prové del relat de Jonàs i la balena.

El Patufet és un conte molt simple, com una rondalla en estat molt inicial, sense desenvolupar. Potser per això és fàcil de transmetre i de seguir oralment: la simplicitat de l'argument, les característiques del protagonista, que es fa simpàtic de seguida, les repeticions, la cançoneta que inclou i el final espectacular i escatològic el fan un conte molt atractiu i de bon assimilar. Com a conte afavoreix les anticipacions i les repeticions així com el cant i el ritme.

Es presenta un ésser petit, insignificant, però intel·ligent, que se'n sap sortir de tot i es fa ús de l'exageració amb l'humor de veure un dineret que camina, la qual cosa el fa molt divertit.

Si a l'hora d'explicar-lo es vol reforçar l'aspecte formulístic, també es poden fer enumeracions del que hi ha a la cistella que Patufet du al pare.

Per alguns autors el Patufet és una explicació simple del naixement, del part.

Els francesos anomenen "rascle d'en Patufet" el cinturó de la constel·lació d'Orió.

Valor actual

Com a personatge resulta interessant per als més petits, ja que la mida del protagonista supera tots els complexos possibles i afavoreix la identificació dels menuts amb l'heroi.

És un conte de superació, on la voluntat del menut venç tots els obstacles i res no l'atura. El perill no l'espanta i una vegada dins la panxa del bou no es queixa, només ajuda els pares perquè el trobin, cridant:

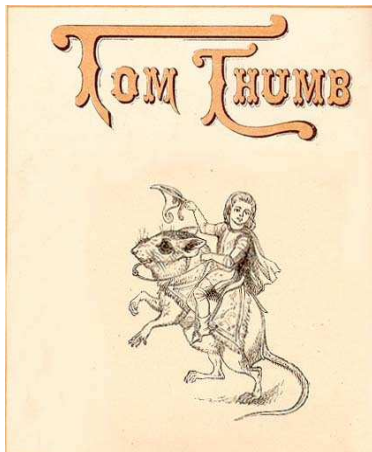
*Sóc a la panxa del bou,
que no hi neva ni hi plou!*

*Quan el bou farà un pet,
sortirà en Patufet.*

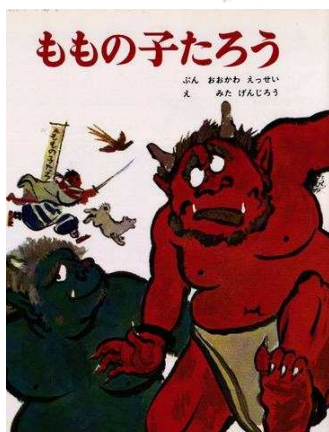
No hi ha por sinó coratge, valentia, ganes d'ajudar. Res de mandra o de queixes, sinó disposició i empena.

Il·lustracions

Les il·lustracions angleses d'en Patufet ens mostren un personatge que, si no fos per la mida, no ens recordaria pas al nostre petit amic. Mostra d'això és aquesta imatge:

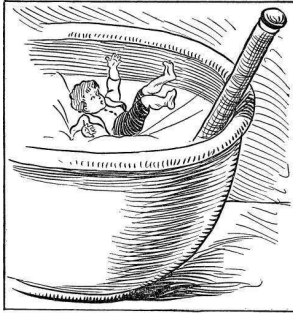
En la versió dels Germans Grimm, apareixen il·lustracions com aquesta, en que observem un patufet petit a sobre del barret d'un home.

En la versió japonesa, sembla que el petit protagonista lluita amb dimonis, i que és tan petit com un gra d'arròs; tal i com s'observa en les il·lustracions següents:

La versió noruega no és gaire diferent de la de la resta d'Europa. Aquesta fou publicada l'any 1841 per Jorgen Moe.

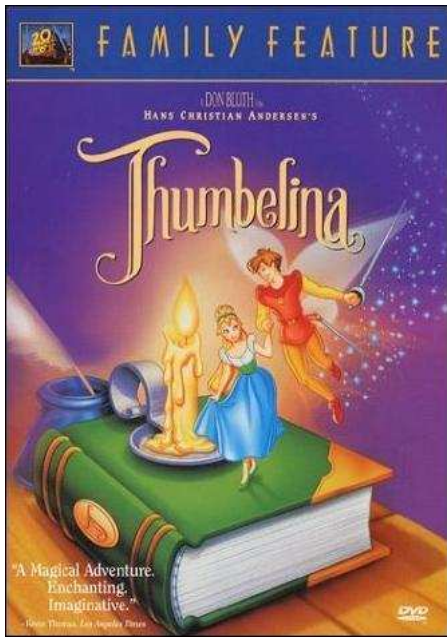
El Patufet al cinema

El cinema ha fet diverses adaptacions dels petits personatges que tenen relació amb el Patufet. Tot seguit en mostren algunes imatges amb la seva informació pertinent:

Tom Thumb (El pequeño gigante, George Pal, 1958)

Pulgarcita Don Bluthgary, 1994

En Patufet al web

Una mà de contes

http://www.youtube.com/watch?v=7sOQ_9acrws

Audio català

Narrador adult: <http://www.youtube.com/watch?v=dXQy4YMNrsQ>

Narrador infant: <http://www.youtube.com/watch?v=3vVk01c7cVg>

Titelles de Lleida

<http://www.youtube.com/watch?v=bY2g9dAg2JY>

Audio español (Garbancito)

<http://www.youtube.com/watch?v=wWMt34JhOFA>